

NT-ÖD torsdagen 20 februari 1969

Folkvisa sjungs in på telefon Roliga barnvisor förr i tiden

STOCKHOLM (NT-ÖD)
Svenskt Visarkiv i Stockholm tilldelades för inte så länge sedan ett stipendium på 50.000 kr ur Knut och Alice Wallenbergs stiftelse. Pengarna skulle användas till uppbyggnad av arkivets bibliotek. Redan nu har man använt stora delar av summan och snart kan vi köpa en bokutgåva "Medeltida ballader", som skrivits och redigerats bl a av personalen på Svenskt Visarkiv.

Svenskt Visarkiv har landets största register på visstexter med hänvisningar till litteratur och källor. Till arkivet är såväl trubadurer som forskare knutna och ivrigt sysselsatta med ett arbete, som väl aldrig egentligen kan slutföras. Ständigt dyker det upp nya variationer av en vistext, som måste dateras och finna sitt ursprung. Varje dag får man besök eller telefonsamtal av visintresserade, t ex trubaduren Olle Adolphson som brukar komma till arkivet och rota efter texter eller melodier.

Folkvisa per telefon

En annan dag ringer det kanske någon gammal farbror från Norrland och börjar sjunga en folkvisa i telefonen. Genast blir man intresserad på Visarkivet och sänder upp fil kand Märta Ramsten med sin handspelare för att spela in visan. Sådant händer ofta. Kanske har man redan den folkvisan nedtecknad — men då kan det vara en variation, som efter muntliga traditioner gått i arv i flera generationer och som man naturligtvis också vill bevara på arkivet.

När de gamla dör, följer också folkvisan med i graven, säger fil lic Margareta Järslid, som kan berätta många fina historier om visorna.

— Vi finner det mycket tragiskt att så är fallet och uppmanar alla gamla — eller unga — som känner till en äldre folkvisa att kontakta oss. Vad vi mest är intresserade av är inte visor, som skrivits av kända författare utan snarare visor som genom generationer kanske vand-

— Med detta instrument ackompanjerade man psalmsången förr i världen, säger trubaduren Finn Zetterholm, th, och fil lic Margareta Järslid. Därför heter instrumentet kort och gott psalmmodikon.

rat från Skåne i söder till nordligaste Norrland. Alltså visor med helt folkligt ursprung.

Barnvisans funktion

Trubaduren Finn Zetterholm har skrivit en avhandling om barnvisor. — Det har varit väldigt stimulerande att syssla med den här sortens vismusik, säger han. — Vad som är intressant att se är hur barnvisorna kunnat bevaras genom att de ännu i dag fyller sin funktion. Men det gäller förstås inte

alla. "Mors lilla kråka skulle ut och åka", är exempel på en visa som fyller en funktion: då slänger man med ungen än hit och än dit och till sist ner i diket, som det heter. En sådan visa förutsätter ju vissa rörelser — rörelser som aldrig kan åldras. Vaggvisorna är ett annat exempel. Ännu i dag vaggar vi ett barn till sömns och visorna fyller sålunda sin funktion.

Fint sorgsna

Barnvisorna förr i världen kunde vara både roliga och fint sorgsna. Den här visan skrevs kanske någon gång i mitten på 1800-talet av någon — kanske en mor — troligen i Småland:

"Stakker dän, som liten ä,
sa tult imilla gåra;
hanner och fötter ä fulle
mä frost
ä Sjens fulle mä täre;
liten och trötter
ä vät om sie fötter
ä ha pisse i mie sko."

Men det är förstås inte bara barnvisor som fått rum i arkivet. Förr i världen var det ju vanligt att man sjöng när man utförde sina dagliga syssla. Dessa s k arbetsvisor illustrerar på ett levande och ofta rytmiskt sätt arbetsarten. Här finns rallarvisor, sjömansvisor och halarvisor — d v s visor, som sjömännen sjöng när de halade ankaret eller hissade segel.

Förstatligas

Svenskt Visarkiv kommer antagligen att förstatligas inom den närmaste framtiden.

— Vi tror att det kommer att betyda en hel del för oss, som annars har det ekonomiskt knäppt, säger Margareta Järslid. Vi får anslag på 100.000 varje år av staten — men det räcker knappast till. Blir Visarkivet statligt kommer vi att kunna arbeta under säkrare förhållanden, påpekar hon.

Dessutom har vi funderat på en underrubrik för själva namnet Svenskt Visarkiv, säger Finn Zetterholm. "Centralinstitution för svensk vis- och folkmusikforskning" skulle kanske bättre berätta om vad vi egentligen sysslar med, avslutar trubaduren.

Eva Wikander